

بررسی تأثیر شیوه آموزش ارزش‌های دینی بر درونی‌سازی ارزش عفاف مبتنی بر دیدگاه «تربیت‌منش و شخصیت» توماس لیکن

مهدی رضایی* / حسن ملکی**

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی چگونگی تأثیر آموزش ارزش‌های دینی مبتنی بر دیدگاه «تربیت‌منش و شخصیت» توماس لیکن^۱ بر درونی‌سازی ارزش عفاف از طریق برنامه‌دستی در دانش‌آموزان مقطع دبیرستان ناحیه ۴ استان قم صورت گرفته است. جامعه آماری این پژوهش را دانش‌آموزان مقطع دبیرستان غیر انتفاعی جاویدان شهر قم تشکیل می‌دهند. نمونه آماری این تحقیق بر اساس استانداردهای نمونه‌گیری، تعداد ۱۴ نفر است. تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش از طریق ترسیم جدول‌های توزیع فراوانی، نمودار درصدی (آمار توصیفی) و آزمون «تی» (آمار استنباطی) انجام شده است. اطلاعات جمع‌آوری شده با استفاده از نرم‌افزار spss با روش آماری تحلیل واریانس یک‌راهه و همبستگی «پیرسون» تجزیه و تحلیل شده است. همان‌گونه که نتایج نشان داده، میان برنامه‌دستی آموزش ارزش‌های دینی مبتنی بر دیدگاه «تربیت‌منش» و شخصیت و درونی‌سازی ارزش عفاف در دانش‌آموزان تفاوت معناداری وجود دارد که همین موجب تغییر نگرش دانش‌آموزان نسبت به این ارزش در ابعاد گوناگون اهمیت عفاف، عفت‌گفتاری، پوششی، دیداری، شنیداری و جنسی شده است.

کلیدواژه‌ها: درونی‌سازی، عفاف، تربیت‌منش، شخصیت، ارزش.

* دانشجوی دکتری فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی ☞

m_rezaei313@yahoo.com

** دانشیار دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی

دریافت: ۱۳۹۱/۱/۱۵ - پذیرش: ۱۳۹۱/۴/۲۷

مقدمه

«محتوای درسی» و «روش تدریس معلم» از جمله ابعاد مهم نظام‌های آموزشی و از ارکان اساسی و تأثیرگذار در شیوه یادگیری دانش‌آموزان به شمار می‌آیند. «محتوای درسی» مجموعه‌ای است از: شناخت‌ها (تعاریف، اصول، قواعد و...)، مهارت‌ها (روش انجام گام به گام کارها) و عوامل نگرشی یک عنوان درسی که با ترتیب و توالی ویژه‌ای در قالب فنون معین و از طریق رسانه‌های مناسب، به فراگیران ارائه می‌شود.^۲

ضرورت تدوین محتوای درسی مطابق اصول استاندارد برنامه درسی در جهت رشد و پاسخ‌گویی به نیازها و علایق دانش‌آموزان، در نظام‌های آموزشی بر اندیشمندان و صاحب‌نظران این حوزه پوشیده نخواهد بود. در واقع، «محتوای استاندارد شده» به همراه «روش تدریس مناسب» می‌تواند نقش مهمی در انتقال مفاهیم علمی و آموزه‌های دینی ایفا نماید.

«روش تدریس» قالب ارائه محتوای خام آموزشی است که معلم با خلاقیت خود، به وسیله آن، به ماده درسی شکل می‌بخشد. وقتی معلم خوب درس می‌دهد به شاگردان کمک می‌کند تا خوب بیاموزند. یک الگوی تدریس خوب می‌تواند سهولت‌بخش یادگیری دانش‌آموزانی باشد که دارای ذخایری از راهبردهای پرتوان برای کسب تعلیم بشری و الهی‌اند. از ضروریات حرفه معلمی و شایستگی‌های این شغل آن است که معلم در این اندیشه باشد که در کلاس درس چه چیزهایی باید آموخته شود؟ چگونه باید آموخته شود؟ و به چه کسانی آموخته شود؟ اینکه چه چیزی را بیاموزد، منجر به تدوین محتوا و متن غنی آموزشی می‌گردد. اینکه چگونه باید آموخته شود، منجر به طراحی و انتخاب روش تدریس مناسب خواهد شد. و اینکه به چه کسانی آموخته شود، منجر به شناخت نیازها و علایق دانش‌آموزان مطابق مراحل رشد در تدوین محتوا و انتخاب روش تدریس می‌گردد.

در عصر کنونی، رسالت اصلی آموزش و پرورش ایجاد تغییرات مطلوب در نگرش‌ها، ساخت‌ها و در نهایت، رفتار انسان‌هاست.^۳ رسیدن به این هدف می‌تواند از طریق طراحی مطلوب نظام‌های آموزشی، برنامه درسی، روش تدریس مناسب و محتوای آموزشی استاندارد شده باشد. در اینجا نیز نقش محتوای درسی و روش تدریس پررنگ جلوه می‌نماید.

علاوه بر این رسالت، رسالت دیگری نیز بر عهده آموزش و پرورش است که آن را در سرلوحه برنامه‌های خود قرار داده است: انتقال ارزش‌های دینی به نسل‌های جدید. مسلماً این هدف برای اجرایی شدن، باید از مجرای اصول، روش‌ها، ابزار و محتوای درسی عبور کند. در واقع، برنامه درسی مناسب همچون محتوای غنی آموزشی و روش تدریس خوب، می‌تواند در پیاده‌سازی ارزش‌های دینی در میان نسل‌های جدید، نقش‌آفرین باشد. این نقش‌آفرینی زمانی اتفاق می‌افتد که با طراحی و انتخاب متن آموزشی و روش تدریس مناسب، تغییرات مطلوبی در حوزه ساختی دانش‌آموزان نسبت به ارزش‌های دینی، نگرش‌ها و طرز تلقی آنها در حوزه عاطفی و شکل‌گیری رفتار صحیح آنان در حوزه رفتاری ایجاد شود.

در این میان، تغییر نگرش افراد، به‌ویژه دانش‌آموزان و چگونگی درونی‌سازی آن در شخصیت ایشان، از جمله مسائل مهمی است که مورد توجه برخی از پژوهشگران قرار گرفته است و این موضوع در جوامع اسلامی بیشتر به چشم می‌خورد.

حفظ جوامع از انحرافات اخلاقی و نیل انسان به رشد و کمال را می‌توان در سایه آموزش ارزش‌ها و اخلاق و درونی شدن آن در شخصیت افراد دانست. تحقق این امر نیازمند آسیب‌شناسی، شناسایی فرصت‌ها و تهدیدها و یافتن راه‌کارهای عملی و به‌طور خلاصه، یک راهبرد مناسب است که به پژوهش‌های تجربی و میدانی نیاز دارد.

از سوی دیگر، بیش از همه، نسل جوان و نوجوان در معرض انحرافات اخلاقی و هجمه‌های فرهنگی غرب قرار می‌گیرند و ضرورت آموزش و تربیت اخلاقی و ارزشی این قشر بر کسی پوشیده نیست. نیل سریع و آسان این گروه به شخصیت سالم دینی و اجتماعی و تحصیل آنها در مدارس آموزش و پرورش از جمله فرصت‌هایی به‌شمار می‌رود که شایسته است برای آنها برنامه‌ریزی شود. بنابراین، ضروری به نظر می‌رسد که پژوهش‌های میدانی در زمینه تحول و تغییر نگرش نسبت به ارزش‌ها در قشر جوان و نوجوان صورت پذیرد.

پژوهش حاضر به بررسی آموزش ارزش‌های دینی با تأکید بر ارزش «عفاف» از طریق برنامه درسی مبتنی بر دیدگاه «تربیت‌منش و شخصیت» توماس لیکن در جهت تغییر نگرش دانش‌آموزان پرداخته و نتایج آن را از طریق آمار، به تصویر می‌کشد.

این پژوهش به دنبال پاسخ‌گویی به این مسئله است که چگونه می‌توان ارزش عفاف را به عنوان یکی از ارزش‌های دینی از طریق برنامه‌دستی مدارس در دانش‌آموزان درونی ساخت؟ در این زمینه سؤالات جزئی در یک سؤال خلاصه می‌شود: آیا آموزش ارزش‌های دینی طبق دیدگاه «تربیت‌منش» و شخصیت، می‌تواند نگرش و طرز تلقی دانش‌آموزان را درباره اهمیت عفاف، عفت‌گفتاری، شنیداری، دیداری، پوششی و جنسی متحول کند؟

در بخش ضرورت پژوهش، ذکر این نکته لازم است که تربیت انسان در مسیر رشد و نیل به کمالات انسانی، از اهداف والای دین مبین اسلام است. رشد فضایل و ارزش‌ها در انسان و پرهیز از رذایل اخلاقی، به داشتن یک منش و شخصیت خوب در انسان کمک فراوان می‌کند. این آموزش و تربیت در سنین نوجوانی و جوانی از موفقیت بالایی برخوردار خواهد بود. آموزش ارزش‌ها و رشد فضایل در این سنین، به پایداری رفتار ارزشی و اخلاقی آنها منجر شده، به ارزشی بودن آنها در خانواده و جامعه کمک می‌کند. در این میان، ارزش عفاف و پاک‌دامنی و اهمیت آن بر آشنایان با مکتب اخلاقی اسلام پوشیده نیست. به ویژه نقش و جایگاه این ارزش و درونی‌سازی آن در نوجوانان و جوانان، که در سنین بحرانی رشد هستند، از اهمیت بالایی برخوردار است. از سوی دیگر، آموزش و پرورش ارزش‌ها در جهت درونی‌سازی ارزش عفاف، نیازمند یک راهبرد قوی، بستری مناسب و برنامه‌ریزی صحیح است. از این‌رو، ضروری به نظر می‌رسد که برای پوشش دادن به اهداف تربیتی انسان و جلوگیری از انحرافات اجتماعی، ارزش عفاف از طریق برنامه‌دستی مناسب طراحی گردد و به اجرا درآید. این خود نیازمند یک تحقیق میدانی است که پژوهش حاضر با طرح این سؤال که چگونه می‌توان ارزش عفاف را از طریق برنامه‌دستی - به عنوان ابزار آموزش ارزش‌ها - در دانش‌آموزان درونی ساخت، به دنبال تولید یک برنامه‌دستی مناسب در این زمینه است. در این زمینه، تحقیقات متعددی انجام گرفته است. قربان زاده به این نتیجه رسیده است که بین عوامل خانوادگی، آموزشگاهی و اجتماعی با رشد باورهای دینی ارتباط و همبستگی وجود دارد.^۴ خادمی نیز به این نتیجه رسیده است که عوامل گوناگون درون مدرسه‌ای همچون روش‌های برخورد مربیان، معلمان، مدیران و معاونان، محتوای کتب درسی و فضای فیزیکی مدرسه می‌تواند در تحقق این امر مفید باشد و نقش هر یک از آنان را در درونی‌سازی ارزش‌های اسلامی مشخص

می‌کند.^۵ خیرری به این نتیجه رسیده است که در درونی‌کردن ارزش‌های دینی و مذهبی، تبیین ارزش‌های مذکور به صورت اصولی و درست و نیز نقش الگوی معلم، به عنوان کسی که خود بیان‌کننده ارزش‌ها برای دانش‌آموزان است، نقش مهمی دارد.^۶ قنبرلو همچنین به این نتیجه رسیده است که بین رفتار و کردار دبیران دروس گوناگون در قالب الگوهای عملی برای دانش‌آموزان، رفتار و کردار عملی معلمان دینی و قرآن (مریّیان) امور تربیتی به عنوان الگوی عملی، و درونی‌شدن ارزش‌ها، رابطه معناداری وجود دارد.^۷ سلیمانی نیز به این نتیجه رسیده است که ۵۸ روش عملی برای درونی‌سازی ارزش‌ها در جوانان از دیدگاه آیات و روایات وجود دارد که مسئولان امر تعلیم و تربیت می‌توانند از آن استفاده کنند.^۸

دیدگاه توماس لیکننا در «تربیت‌منش و شخصیت»

همان‌گونه که بیان شد، نگارنده به دنبال بررسی دیدگاه توماس لیکننا در آموزش ارزش‌هاست، بنابراین، ضروری به نظر می‌رسد ابتدا این دیدگاه توضیح داده شود. دیدگاه «تربیت‌منش و شخصیت» یکی از دیدگاه‌هایی است که در غرب از سال ۱۹۹۳ در باب آموزش ارزش‌ها در تعلیم و تربیت سخن به میان آورده است. دکتر توماس لیکننا صاحب این دیدگاه شناخته می‌شود. این دیدگاه بر تعیین و تثبیت ارزش‌ها از جانب اکابر فرهنگی - اجتماعی و یا توسط نهادهای آموزشی، تربیتی، مذهبی، فرهنگی و احیاناً سیاسی، که به نوعی در نظر فراگیران از اعتبار و مزیت لازم برخوردارند، اصرار می‌ورزد.^۹

این دیدگاه معتقد است: باید ارزش‌ها و مسائل اخلاقی را به جوانان و نوجوانان آموزش داد تا شخصیت اخلاقی آنها خوب شکل بگیرد. این‌گونه نیست که شخصیت اخلاقی انسان‌ها به صورت خودکار رشد یابد، بلکه این رشد در سایه تعلیم و تربیت تحقق پیدا خواهد کرد.

در این قسمت، ضروری به نظر می‌رسد تعریفی از «تربیت‌منش و شخصیت» بیان شود و در ادامه، این دیدگاه، و روش صاحب این دیدگاه، توضیح داده می‌شود.

«تربیت‌منش و شخصیت»^{۱۰} بیانگر نگرش تربیتی ویژه‌ای است که بر اهمیت حضور و نقش اولیا و مریّیان نهادهای آموزشی - تربیتی در آموزش ارزش‌ها به فراگیران و حک و ثبت ارزش‌ها در ذهن و روان آنها تأکید می‌ورزد.^{۱۱} این رویکرد بر آن است تا با همکاری نهاد تربیتی خانواده، مدرسه، والدین و مریّیان، ارزش‌های اخلاقی مورد نیاز هر دانش‌آموز

را جهت رشد شخصیت آنها و جلوگیری از بزه‌کاری اجتماعی از طریق یک برنامه منظم آموزشی و تربیتی در ذهن دانش‌آموزان حک کرده، آنها را در شخصیتشان تثبیت کند.

در اینجا، ممکن است سؤالاتی درباره‌ی واژه character و همچنین Education character مطرح شود. معنای character در باب تربیت، این است که والدین و مربیان بتوانند در یک برنامه منظم درسی و تربیتی، ویژگی‌های مثبت اخلاقی و شخصیتی را در یک فرایند زمانی در شخصیت کودکان تثبیت کرده، در وجود آنها نهادینه کنند.

این واژگان در اصطلاح تربیتی، بیانگر ویژگی‌های خلقی و رفتاری برجسته‌ای است که به طور طبیعی و از طریق کسب عادات، در وجود اشخاص نمایان می‌شود.^{۱۲} مربی با آموزش ارزش‌ها به افراد، یک ویژگی و یا صفت را در شخصیت ایشان نقش می‌زند و آن را در رفتارهای آنها برجسته می‌کند. برجسته کردن این ویژگی‌ها در شخصیت و رفتار انسان را «تربیت‌منش و شخصیت یا سیرت‌آموزی» می‌گویند.

در این مکتب، صاحب‌نظران و اندیشمندان گوناگونی به تعریف «تربیت‌منش و شخصیت» پرداخته‌اند. آقای توماس لیکن «تربیت‌منش و شخصیت» را اندیشیدن و تلاش مضاعف برای رشد شخصیت خوب در کودکان یا بسیار ساده آموزش دادن به کودکان دانسته است که صحیح را از غلط یا درستی را از نادرستی تشخیص دهند. در این تعریف، «تربیت‌منش و شخصیت» بر محور رشد شخصیت خوب در کودکان بنا شده و معنای «شخصیت خوب بودن»، به خود گرفته است. در جای دیگر، عبارت دیگری از ایشان در تعریف «تربیت‌منش و شخصیت» نقل شده است: «تربیت‌منش و شخصیت» از سه بخش مشترک تشکیل شده است: ۱. دانایی اخلاقی، ۲. احساس اخلاقی، ۳. رفتار اخلاقی. به عبارت دیگر، شخصیت خوب دربردارنده‌ی آگاهی به خوبی‌ها، گرایش به خوبی‌ها و انجام عادات‌های خوب در فکر و ذهن، قلب و رفتار است.^{۱۳}

این رویکرد بر سه حوزه شناختی، عاطفی و روانی - حرکتی دانش‌آموزان تأکید دارد و برنامه درسی آموزش ارزش‌ها را بر پاسخ‌گویی به این سه حوزه توصیه می‌کند. ارزش‌ها و تربیت‌منش و شخصیت زمانی شکل می‌گیرد که ابتدا دانش اخلاقی، دوم احساس و نگرش اخلاقی و در نهایت، رفتار اخلاقی در انسان پدیدار گردد. بر این اساس، این دیدگاه به دنبال آن است که با تعلیم و تربیت در سه نهاد خانواده، مدرسه و جامعه به هدف خود

برسد و یک شخصیت خوب را در میان انسان‌ها شکل دهد. از این‌رو، راهنمای عمل معلم در کلاس، از جهت منش‌پروری، تعریف *لیکنا* و سه حوزه شخصیت در تربیت است.

متن آموزشی ارزش عفاف

درباره متن آموزشی این درس، باید گفت: از آن‌رو که در این پژوهش، شش سؤال مطرح شده است، باید شش ماده درسی با عناوین «اهمیت عفاف، عفت جنسی، عفت گفتاری، عفت دیداری، عفت شنیداری، عفت پوششی» در کلاس تدریس شود تا از طریق اجرای عامل مداخله‌گر، به شش سؤال پژوهشی پاسخ داده شود. در این زمینه، محقق خود اقدام به تدوین شش محتوی درسی با موضوعات مزبور می‌کند تا محتوای تدوین شده به علاوه روش تدریس این دیدگاه اجرا شود.

محقق متن آموزشی مورد نظر را با مطالعه منابع دینی و علمی به شیوه علمی و ساختار درسی، تدوین و هر جلسه آن را در کلاس اجرا می‌کند. قابل ذکر است که این متون طبق روش تدریس این پژوهش، مبتنی بر سه حوزه شناختی (افزایش دانایی)، عاطفی (ایجاد انگیزه) و رفتاری (تمرین و مهارت‌های عملی) تدوین شده است. قابل ذکر است که عناصر و ساختار این متن آموزشی مطابق با متون درسی و کتاب‌های درسی تدوین شده که شامل عنوان، موضوع درس، هدف کلی، اهداف رفتاری، مقدمه، تعریف واژه‌ها و اصطلاحات، اهمیت و ضرورت، آثار مثبت و منفی آن، مصادیق، داستان و الگوی رفتاری، مهارت‌ها، نتیجه‌گیری و در پایان، تمرین و پژوهش در مورد موضوع درس است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع تحقیق شبه تجربی است که از طرح پژوهشی «پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه کنترل» استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش را دانش‌آموزان دبیرستان پسرانه غیر انتفاعی مدرسه «جاویدان» ناحیه ۴ شهر قم بوده‌اند و نمونه‌گیری آن به صورت «خوشه‌ای متداول» بوده است. از میان کلاس‌های اول، دوم و سوم، یک گروه کنترل به تعداد ۱۴ نفر و یک گروه آزمایش نیز به تعداد ۱۴ نفر به صورت کاملاً یکسان و تصادفی انتخاب شدند. محقق با اجرای دو بار آزمون در گروه کنترل با فاصله بیست روز، به اثبات پایایی آزمون پرداخت. این پژوهش در نیم‌سال دوم سال تحصیلی ۱۳۸۶ - ۱۳۸۷ در کلاس درس پرورشی، به مدت یک نیم‌سال اجرا شد. محقق در جلسه اول اقدام به

اجرای پیش‌آزمون می‌کرد و در جلسه بعد، به تدریس درس آموزش ارزش‌ها می‌پرداخت. همزمان با آزمون پایانی مدرسه، پس‌آزمون با اندک تغییری در واژه‌ها - البته بدون تغییر در محتوا - اجرا شد. به دنبال آن، نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون پس از تعدیل نهایی، با برنامه SPSS تحلیل آماری شد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات در پژوهش حاضر، متن آموزشی ارزش عفاف، برنامه درسی این دیدگاه و آزمون محقق ساخته بود. آزمون ۳۰ سؤال داشت که به شش بخش، متناسب با ابعاد عفاف به منظور سنجش میزان عفت دانش‌آموزان طراحی شده بود. از مجموع ۳۰ پرسش، ۵ سؤال به سنجش اهمیت عفاف، ۵ سؤال به سنجش عفت گفتاری، ۵ سؤال به سنجش عفت شنیداری، ۳ سؤال به سنجش عفت دیداری، ۵ سؤال به سنجش عفت پوششی و ۷ سؤال به سنجش عفت جنسی اختصاص داشت. شیوه سنجش نگرش به عفاف، پاسخ دانش‌آموزان نسبت به گزینه‌های «موافقم، کاملاً موافقم، تا حدی مخالفم و مخالفم» بود که در مقابل هر سؤال قرار داشت. هر یک از سؤالات آزمون ناظر به یک بعد عفاف است. میزان آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۰/۹۰ و همچنین پایایی آزمون به روش دو بار اجرا با فاصله ۲۰ روز ۰/۸۶ گزارش شد. پرسش‌نامه مورد نظر علاوه بر استادان راهنما و مشاور، به چند تن از استادان روان‌شناسی، کارشناسان آمار و روش تحقیق و استادان تعلیم و تربیت ارائه شد که در نهایت، پس از تعدیل و اصلاحات و تأیید نظرات، پرسش‌نامه‌ای با ۳۰ سؤال بسته پاسخ تهیه و اجرا گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از شیوه «تحلیل واریانس» و آزمون‌های آماری «تفاوت - تی» از طریق برنامه آماری SPSS استفاده شد.

نتایج پژوهش

الف. بررسی توصیفی نمرات

نمرات عفاف در پیش‌آزمون گروه کنترل چگونه است؟

جدول (۱): توصیف نمرات عفاف در پیش‌آزمون گروه کنترل

گروه آزمون	پیش‌آزمون/ پس‌آزمون	نوع عفاف	میانگین	واریانس	انحراف معیار	جمع
کنترل	پیش‌آزمون	اهمیت عفاف	۱۶.۰۰	۸.۰۰۰	۲.۸۲۸	۲۲۴
		عفت جنسی	۱۴.۳۰	۱۰.۴۵۶	۳.۲۳۴	۲۰۰
		عفت گفتاری	۱۲.۲۰	۱۱.۷۳۳	۳.۴۲۵	۱۷۱
		عفت دیداری	۱۵.۹۰	۲.۵۴۴	۱.۵۹۵	۲۲۳
		عفت شنیداری	۱۲.۴۰	۶.۰۴۴	۲.۴۵۹	۱۷۴
		عفت پوششی	۱۴.۲۰	۲۲.۴۰۰	۴.۷۳۳	۱۹۹
		جمع کل	۱۴.۱۷	۱۱.۵۹۹	۳.۴۰۶	۱۱۹۱

داده‌های جدول (۱) میانگین، واریانس و انحراف معیار متغیرهای عفاف را در پیش‌آزمون نشان می‌دهد. بررسی واریانس نمرات حاکی از آن است که میزان پراکندگی نمرات دانش‌آموزان در عفت پوششی بیش از بقیه و میزان پراکندگی نمرات دانش‌آموزان در عفت دیداری کمتر از بقیه است.

نمرات عفاف در پس‌آزمون گروه کنترل چگونه است؟

جدول (۲): توصیف نمرات عفاف در پس‌آزمون گروه کنترل

گروه آزمون	پیش‌آزمون / پس‌آزمون	نوع عفاف	میانگین	واریانس	انحراف معیار	جمع
کنترل	پس‌آزمون	اهمیت عفاف	۱۷.۱۰	۶.۷۶۷	۲.۶۰۱	۲۳۹
		عفت جنسی	۱۶.۲۰	۱۳.۰۶۷	۳.۶۱۵	۲۲۷
		عفت گفتاری	۱۳.۸۰	۱۱.۰۶۷	۳.۳۲۷	۱۹۳
		عفت دیداری	۱۸.۱۰	۴.۳۲۲	۲.۰۷۹	۲۵۳
		عفت شنیداری	۱۳.۳۰	۳.۱۲۲	۱.۷۶۷	۱۸۶
		عفت پوششی	۱۵.۱۰	۱۸.۹۸۹	۴.۳۵۸	۲۱۱
		جمع کل	۱۵.۶۰	۱۱.۷۳۶	۳.۴۲۶	۱۳۰۹

داده‌های جدول (۲) میانگین، واریانس و انحراف معیار متغیرهای عفاف را در پس‌آزمون نشان می‌دهد. بررسی واریانس نمرات حاکی از آن است که میزان پراکندگی نمرات دانش‌آموزان در عفت پوششی بیش از بقیه و میزان پراکندگی نمرات دانش‌آموزان در عفت شنیداری کمتر از بقیه است.

نمرات عفاف در پیش‌آزمون گروه آزمایش چگونه است؟

جدول (۳): توصیف نمرات عفاف در پیش‌آزمون گروه آزمایش

گروه آزمون	پیش‌آزمون / پس‌آزمون	نوع عفاف	میانگین	واریانس	انحراف معیار	جمع
آزمایش	پیش‌آزمون	اهمیت عفاف	۱۷.۸۶	۵.۹۷۸	۲.۴۴۵	۲۵۰
		عفت جنسی	۱۳.۰۷	۱۴.۵۳۳	۳.۸۱۲	۱۸۳
		عفت گفتاری	۱۳.۰۷	۱۴.۵۳۳	۳.۸۱۲	۱۸۳
		عفت دیداری	۱۶.۵۷	۴.۸۷۹	۲.۲۰۹	۲۳۲
		عفت شنیداری	۱۳.۵۷	۶.۸۷۹	۲.۶۲۳	۱۹۰
		عفت پوششی	۱۶.۴۳	۷.۸۰۲	۲.۷۹۳	۲۳۰
		جمع کل	۱۵.۱۰	۱۲.۲۸۰	۳.۵۰۴	۱۲۶۸

داده‌های جدول (۳) میانگین، واریانس و انحراف معیار متغیرهای عفاف را در پیش‌آزمون نشان می‌دهد. بررسی واریانس نمرات حاکی از آن است که میزان پراکندگی نمرات

دانش‌آموزان در عفت جنسی و عفت گفتاری بیش از بقیه و میزان پراکندگی نمرات دانش‌آموزان در عفت دیداری کمتر از بقیه است.

نمرات عفاف در پس‌آزمون گروه آزمایش چگونه است؟

جدول (۴): توصیف نمرات عفاف در پس‌آزمون گروه آزمایش

گروه آزمون	پیش‌آزمون/ پس‌آزمون	نوع عفاف	میانگین	واریانس	انحراف معیار	جمع
آزمایش	پس‌آزمون	اهمیت عفاف	۱۸.۹۳	۲.۲۲۵	۱.۴۹۲	۲۶۵
		عفت جنسی	۱۹.۲۹	۲.۶۸۱	۱.۶۳۷	۲۷۰
		عفت گفتاری	۱۷.۷۱	۴.۰۶۶	۲.۰۱۶	۲۴۸
		عفت دیداری	۱۹.۴۳	۱.۱۸۷	۱.۰۸۹	۲۷۲
		عفت شنیداری	۱۴.۳۶	۴.۰۹۳	۲.۰۲۳	۲۰۱
		عفت پوششی	۱۸.۷۱	۱.۱۴۳	۱.۰۶۹	۲۶۲
		جمع کل	۱۸.۰۷	۵.۵۱۳	۲.۳۴۸	۱۵۱۸

داده‌های جدول (۴) میانگین، واریانس و انحراف معیار متغیرهای عفاف را در پس‌آزمون نشان می‌دهد. بررسی واریانس نمرات حاکی از آن است که میزان پراکندگی نمرات دانش‌آموزان در عفت شنیداری بیش از بقیه و میزان پراکندگی نمرات دانش‌آموزان در عفت پوششی کمتر از بقیه است.

نمرات عفاف به صورت کلی چگونه است؟

جدول (۵): توصیف نمرات عفاف در مقایسه کلی

گروه آزمون	پیش‌آزمون/ پس‌آزمون	نمره عفاف	میانگین	واریانس	انحراف معیار	جمع
کنترل	پیش‌آزمون	نمره کل عفاف	۱۴.۱۷	۱۱.۵۹۹	۳.۴۰۶	۱۱۹۱
کنترل	پس‌آزمون	نمره کل عفاف	۱۵.۶۰	۱۱.۷۳۶	۳.۴۲۶	۱۳۰۹
آزمایش	پیش‌آزمون	نمره کل عفاف	۱۵.۱۰	۱۲.۲۸۰	۳.۵۰۴	۱۲۶۸
آزمایش	پس‌آزمون	نمره کل عفاف	۱۸.۰۷	۵.۵۱۳	۲.۳۴۸	۱۵۱۸

داده‌های جدول (۵) میانگین، واریانس و انحراف معیار متغیرهای عفاف را در مقایسه کلی نشان می‌دهد. بررسی واریانس نمرات حاکی از آن است که میزان پراکندگی نمرات دانش‌آموزان در پیش‌آزمون گروه آزمایش بیش از بقیه و میزان پراکندگی نمرات دانش‌آموزان در پس‌آزمون گروه آزمایش کمتر از بقیه است.

آیا تفاوت معناداری بین نمرات عفاف در گروه کنترل وجود دارد؟

برای بررسی تفاوت بین میانگین نمرات دو آزمون پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه کنترل، از آزمون T استفاده شد.

جدول (۶): میانگین و انحراف معیار پیش‌آزمون و پس‌آزمون گروه کنترل

متغیر	تعداد نمرات	میانگین	انحراف معیار	استاندارد خطای میانگین
پیش‌آزمون (کنترل)	۸۴	۱۴.۱۷	۳.۴۰۶	۰.۴۴۰
پس‌آزمون (کنترل)	۸۴	۱۵.۶۰	۳.۴۲۶	۰.۴۴۲

جدول (۷): آزمون T پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه کنترل

متغیر	مقدار T	درجه آزادی df	سطح معناداری	نتیجه آزمون
میانگین در پیش‌آزمون و پس‌آزمون گروه کنترل	-۲.۲۹۸	۱۱۸	۰.۰۲۳	تفاوت معنادار است

جدول (۶) میانگین و انحراف معیار نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه کنترل و جدول (۷) نتایج آزمون T را برای بررسی تفاوت میانگین نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه کنترل نشان می‌دهد. با توجه به نتایج جدول (۶)، میانگین نمرات پس‌آزمون بیش از میانگین نمرات پیش‌آزمون است. نتایج آزمون T در جدول (۷) حاکی از آن است که بین میانگین نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون با اطمینان ۹۷ درصد، تفاوت معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، نمرات گروه پس‌آزمون به شکل معناداری بیش از گروه پیش‌آزمون است.

آیا تفاوت معناداری بین نمرات عفاف در گروه آزمایش وجود دارد؟

برای بررسی تفاوت بین میانگین نمرات دو آزمون پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه آزمایش، از آزمون T استفاده شد.

جدول (۸): میانگین و انحراف معیار پیش‌آزمون و پس‌آزمون گروه آزمایش

متغیر	تعداد نمرات	میانگین	انحراف معیار	استاندارد خطای میانگین
پیش‌آزمون (آزمایش)	۸۴	۱۵.۱۰	۳.۵۰۴	۰.۳۸۲
پس‌آزمون (آزمایش)	۸۴	۱۸.۰۷	۲.۳۴۸	۰.۲۵۶

جدول (۹): آزمون T پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه آزمایش

متغیر	مقدار T	درجه آزادی df	سطح معناداری	نتیجه آزمون
میانگین در پیش‌آزمون و پس‌آزمون گروه آزمایش	-۶.۴۶۷	۱۱۸	۰.۰۰۰	تفاوت معنادار است

جدول (۸) میانگین و انحراف معیار نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه آزمایش و جدول (۹) نتایج آزمون T را برای بررسی تفاوت میانگین نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه آزمایش نشان می‌دهد. با توجه به نتایج جدول (۸)، میانگین نمرات پس‌آزمون بیش از میانگین نمرات پیش‌آزمون است. نتایج آزمون T در جدول (۹) حاکی از آن است

که بین میانگین نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون با اطمینان ۹۹٪ تفاوت معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، نمرات گروه پس‌آزمون به شکل معناداری بیش از پیش‌آزمون است.

آیا تفاوت معناداری بین نمرات عفاف در گروه کنترل و آزمایش وجود دارد؟

برای بررسی تفاوت بین میانگین نمرات دو گروه کنترل و آزمایش، از آزمون T استفاده شد.

جدول (۱۰): میانگین و انحراف معیار نمرات دو گروه کنترل و آزمایش

متغیر	تعداد نمرات	میانگین	انحراف معیار	استاندارد خطای میانگین
گروه کنترل	۱۶۸	۱۴.۸۸	۳.۴۷۷	۰.۳۱۷
گروه آزمایش	۱۶۸	۱۶.۵۸	۳.۳۲۷	۰.۲۵۷

جدول (۱۱): آزمون T دو گروه کنترل و آزمایش

متغیر	مقدار T	درجه آزادی df	سطح معناداری	نتیجه آزمون
میانگین نمرات دو گروه کنترل و آزمایش	-۴.۱۹۵	۲۸۶	۰.۰۰۰	تفاوت معنادار است

جدول (۱۰) میانگین و انحراف معیار نمرات دو گروه کنترل و آزمایش و جدول (۱۱) نتایج آزمون T را برای بررسی تفاوت میانگین نمرات دو گروه کنترل و آزمایش نشان می‌دهد. با توجه به نتایج جدول (۱۰)، میانگین نمرات گروه آزمایش بیش از میانگین نمرات کنترل است. نتایج آزمون T در جدول (۱۱) حاکی از آن است که بین میانگین نمرات گروه آزمایش و گروه کنترل با اطمینان ۹۹٪ تفاوت معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، نمرات گروه آزمایش به شکل معناداری بیش از گروه کنترل است.

آیا تفاوت معناداری بین میانگین نمرات عفات (پیش‌آزمون گروه کنترل) وجود دارد؟

برای بررسی تفاوت بین میانگین نمرات عفات (پیش‌آزمون گروه کنترل) از آزمون تحلیل واریانس استفاده شد.

جدول (۱۲): میانگین و انحراف معیار نمرات عفاف در پیش‌آزمون گروه کنترل

انواع عفاف	تعداد	میانگین	انحراف معیار	استاندارد خطا
اهمیت عفاف	۱۴	۱۶.۰۰	۲.۸۲۸	۰.۸۹۴
عفت جنسی	۱۴	۱۴.۳۰	۳.۲۳۴	۱.۰۲۳
عفت گفتاری	۱۴	۱۲.۲۰	۳.۴۲۵	۱.۰۸۳
عفت دیداری	۱۴	۱۵.۹۰	۱.۵۹۵	۰.۵۰۴
عفت شنیداری	۱۴	۱۲.۴۰	۲.۴۵۹	۰.۷۷۷
عفت پوششی	۱۴	۱۴.۲۰	۴.۷۳۳	۱.۴۹۷
جمع کل	۸۴	۱۴.۱۷	۳.۴۰۶	۰.۴۴۰

جدول (۱۳): آزمون تحلیل واریانس نمرات عفاف در پیش‌آزمون گروه کنترل

نتیجه آزمون	سطح معناداری	توان آزمون	میانگین مجذور	درجه آزادی	مجموع مجذورات	متغیر (انواع عفاف)	
						درون‌گروهی	برون‌گروهی
تفاوت وجود دارد	۰.۰۳۴	۲.۶۲۳	۲۶.۷۴۷	۵	۱۳۳.۷۳۳	نمرات عفاف	
			۱۰.۱۹۶	۵۴	۵۵۰.۶۰۰	درون‌گروهی	برون‌گروهی
				۵۹	۶۸۴.۳۳۳	مجموع	

داده‌های جدول (۱۲) میانگین و انحراف معیار نمرات عفاف در پیش‌آزمون گروه کنترل و داده‌های جدول (۱۳) آزمون تحلیل واریانس را برای تفاوت میانگین‌های نمرات عفاف نشان می‌دهد.

همان‌گونه که در جدول (۱۲) مشخص شده، میانگین اهمیت عفاف بیش از دیگر نمرات عفاف است. نتایج آزمون تحلیل واریانس در جدول (۱۳) حاکی از آن است که بین میانگین نمرات عفاف دانش‌آموزان با اطمینان ۹۷٪ تفاوت معناداری وجود دارد.

آیا تفاوت معناداری بین میانگین نمرات عفات (پس‌آزمون گروه کنترل) وجود دارد؟
 برای بررسی تفاوت بین میانگین نمرات عفات (پس‌آزمون گروه کنترل) از آزمون تحلیل واریانس استفاده شده است؟

جدول (۱۴): میانگین و انحراف معیار نمرات عفاف در پس‌آزمون گروه کنترل

انواع عفاف	تعداد	میانگین	انحراف معیار	استاندارد خطا
اهمیت عفاف	۱۴	۱۷.۱۰	۲.۶۰۱	۸۲۳.
عفت جنسی	۱۴	۱۶.۲۰	۳.۶۱۵	۱.۱۴۳
عفت گفتاری	۱۴	۱۳.۸۰	۳.۳۲۷	۱.۰۵۲
عفت دیداری	۱۴	۱۸.۱۰	۲.۰۷۹	۰.۶۵۷
عفت شنیداری	۱۴	۱۳.۳۰	۱.۷۶۷	۰.۵۵۹
عفت پوششی	۱۴	۱۵.۱۰	۴.۳۵۸	۱.۳۷۸
جمع کل	۸۴	۱۵.۶۰	۳.۴۲۶	۰.۴۴۲

جدول (۱۵): آزمون تحلیل واریانس برای نمرات عفاف در پس‌آزمون گروه کنترل

نتیجه آزمون	سطح معناداری	توان آزمون	میانگین مجذور	درجه آزادی	مجموع مجذورات	متغیر (انواع عفاف)	
						درون‌گروهی	برون‌گروهی
تفاوت وجود دارد	۰.۰۰۶	۳.۶۹۲	۳۵.۲۸۰	۵	۱۷۶.۴۰۰	نمرات عفاف	
			۹.۵۵۶	۵۴	۵۱۶.۰۰۰	درون‌گروهی	برون‌گروهی
				۵۹	۶۹۲.۴۰۰	مجموع	

داده‌های جدول (۱۴) میانگین و انحراف معیار نمرات عفاف در پس‌آزمون گروه کنترل و

داده‌های جدول (۱۵) آزمون تحلیل واریانس را برای تفاوت میانگین‌های نمرات عفاف نشان می‌دهد.

همان‌گونه که در جدول (۱۴) مشخص شده، میانگین عفت دیداری بیش از دیگر نمرات عفاف است. نتایج آزمون تحلیل واریانس در جدول (۱۵) حاکی از آن است که بین میانگین نمرات عفاف دانش‌آموزان با اطمینان ۹۹٪ تفاوت معناداری وجود دارد.

آیا تفاوت معناداری بین میانگین نمرات عفات (پیش‌آزمون گروه آزمایش) وجود دارد؟
برای بررسی تفاوت بین میانگین نمرات عفات (پیش‌آزمون گروه آزمایش) از آزمون تحلیل واریانس استفاده شده است.

جدول (۱۶): میانگین و انحراف معیار نمرات عفاف در پیش‌آزمون گروه آزمایش

انواع عفاف	تعداد	میانگین	انحراف معیار	استاندارد خطا
اهمیت عفاف	۱۴	۱۷.۸۶	۲.۴۴۵	۰.۶۵۳
عفت جنسی	۱۴	۱۳.۰۷	۳.۸۱۲	۱.۰۱۹
عفت گفتاری	۱۴	۱۳.۰۷	۳.۸۱۲	۱.۰۱۹
عفت دیداری	۱۴	۱۶.۵۷	۲.۲۰۹	۰.۵۹۰
عفت شنیداری	۱۴	۱۳.۵۷	۲.۶۲۳	۰.۷۰۱
عفت پوششی	۱۴	۱۶.۴۳	۲.۷۹۳	۰.۷۴۷
جمع کل	۸۴	۱۵.۱۰	۳.۵۰۴	۰.۳۸۲

جدول (۱۷): آزمون تحلیل واریانس برای نمرات عفاف در پیش‌آزمون گروه آزمایش

نتیجه آزمون	سطح معناداری	توان آزمون	میانگین مجذور	درجه آزادی	مجموع مجذورات	متغیر (انواع عفاف)	
						نمرات عفاف	متغیر (انواع عفاف)
تفاوت وجود دارد	۰.۰۰۰	۶.۷۹۹	۶۱.۸۷۶	۵	۳۰۹.۳۸۱	درون‌گروهی	نمرات عفاف
			۹.۱۰۱	۷۸	۷۰۹.۸۵۷	برون‌گروهی	
				۸۳	۱۰۱۹.۲۳۸	مجموع	

داده‌های جدول (۱۶) میانگین و انحراف معیار نمرات عفاف در پیش‌آزمون گروه آزمایش و داده‌های جدول شماره ۱۷، آزمون تحلیل واریانس را برای تفاوت میانگین‌های نمرات عفاف نشان می‌دهد.

همان‌گونه که در جدول (۱۶) مشخص شده، میانگین اهمیت عفاف، بیش از دیگر نمرات عفاف است. نتایج آزمون تحلیل واریانس در جدول (۱۷) حاکی از آن است که بین میانگین نمرات عفاف دانش‌آموزان با اطمینان ۹۹٪ تفاوت معناداری وجود دارد.

آیا تفاوت معناداری بین میانگین نمرات عفات (پس‌آزمون گروه آزمایش) وجود دارد؟
 برای بررسی تفاوت بین میانگین نمرات عفات (پس‌آزمون گروه آزمایش) از آزمون تحلیل واریانس استفاده شده است.

جدول (۱۸): میانگین و انحراف معیار نمرات عفاف در پس‌آزمون گروه آزمایش

انواع عفاف	تعداد	میانگین	انحراف معیار	استاندارد خطا
اهمیت عفاف	۱۴	۱۸.۹۳	۱.۴۹۲	۰.۳۹۹
عفت جنسی	۱۴	۱۹.۲۹	۱.۶۳۷	۰.۴۳۸
عفت گفتاری	۱۴	۱۷.۷۱	۲.۰۱۶	۰.۵۳۹
عفت دیداری	۱۴	۱۹.۴۳	۱.۰۸۹	۰.۲۹۱
عفت شنیداری	۱۴	۱۴.۳۶	۲.۰۲۳	۰.۵۴۱
عفت پوششی	۱۴	۱۸.۷۱	۱.۰۶۹	۰.۲۸۶
جمع کل	۸۴	۱۸.۰۷	۲.۳۴۸	۰.۲۵۶

جدول (۱۹): آزمون تحلیل واریانس برای نمرات عفاف در پس‌آزمون گروه آزمایش

نتیجه آزمون	سطح معناداری	توان آزمون	میانگین مجذور		مجموع مجذورات		متغیر (انواع عفاف)
			درجه آزادی	درجه آزادی	مجموع مجذورات	مجموع مجذورات	
تفاوت وجود دارد	۰.۰۰۰	۶.۷۹۹	۶۱.۸۷۶	۵	۳۰۹.۳۸۱	۳۰۹.۳۸۱	نمرات درون‌گروهی
			۹.۱۰۱	۷۸	۷۰۹.۸۵۷	۷۰۹.۸۵۷	نمرات برون‌گروهی
				۸۳	۱۰۱۹.۲۳۸	۱۰۱۹.۲۳۸	مجموع

داده‌های جدول (۱۸) میانگین و انحراف معیار نمرات عفاف در پس‌آزمون گروه آزمایش و داده‌های جدول (۱۹) آزمون تحلیل واریانس را برای تفاوت میانگین‌های نمرات عفاف نشان می‌دهد.

همان‌گونه که در جدول (۱۸) مشخص شده، میانگین عفت دیداری، بیش از دیگر نمرات عفاف است. نتایج آزمون تحلیل واریانس در جدول (۱۹) حاکی از آن است که بین میانگین نمرات عفاف دانش‌آموزان با اطمینان ۹۹٪ تفاوت معناداری وجود دارد.

ب. پرسش اول تحقیق

آیا آموزش ارزش‌های دینی طبق دیدگاه «تربیت‌منش و شخصیت»، می‌تواند نگرش و طرز تلقی دانش‌آموزان را نسبت به اهمیت عفاف متحول کند؟
 برای بررسی میزان اثرگذاری برنامه درسی «آموزش ارزش‌های دینی» بر اهمیت عفاف، از آزمون «همبستگی پیرسون» استفاده شد.

جدول (۲۰): میانگین و انحراف معیار آموزش ارزش‌های دینی و اهمیت عفاف

متغیر	میانگین	انحراف معیار	تعداد
آموزش ارزش‌های دینی	۱۰۰.۲۹	۱۲.۹۱۲	۲۸
اهمیت عفاف	۱۸.۳۹	۲.۰۶۱	۲۸

جدول (۲۱): آزمون همبستگی پیرسون بین آموزش ارزش‌های دینی و اهمیت عفاف

متغیر	میزان همبستگی	سطح معناداری	تعداد پاسخ‌ها	نتیجه آزمون
آموزش ارزش‌های دینی و اهمیت عفاف	۰.۷۷۵	۰.۰۰۰	۲۸	وجود رابطه مستقیم و معنادار

جدول (۲۰) میانگین و انحراف معیار آموزش ارزش‌های دینی و اهمیت عفاف و جدول (۲۱) نتایج آزمون «همبستگی پیرسون» را در دو متغیر آموزش ارزش‌های دینی و اهمیت عفاف نشان می‌دهد.

نتایج آزمون «همبستگی پیرسون» در جدول (۲۱) حاکی از آن است که برنامه درسی «آموزش‌های ارزش‌های دینی» به میزان ۷۷٪ بر نگرش اهمیت عفاف دانش‌آموزان تأثیر دارد. این رابطه از نظر آمار استنباطی، با اطمینان ۹۹٪ معنادار است. به عبارت دیگر، برنامه درسی «آموزش‌های ارزش‌های دینی» می‌تواند اهمیت عفاف را نزد دانش‌آموزان متحول سازد.

ج. پرسش دوم تحقیق

آیا آموزش ارزش‌های دینی طبق دیدگاه «تربیت‌منش و شخصیت»، می‌تواند نگرش و طرز تلقی دانش‌آموزان را درباره عفت جنسی متحول کند؟
برای بررسی میزان اثرگذاری برنامه درسی «آموزش ارزش‌های دینی» بر عفت جنسی، از آزمون «همبستگی پیرسون» استفاده شد.

جدول (۲۲): میانگین و انحراف معیار آموزش ارزش‌های دینی و عفت جنسی

متغیر	میانگین	انحراف معیار	تعداد
آموزش ارزش‌های دینی	۱۰۰.۲۹	۱۲.۹۱۲	۲۸
عفت جنسی	۱۶.۱۸	۴.۲۷۸	۲۸

جدول (۲۳): آزمون همبستگی پیرسون بین آموزش ارزش‌های دینی و عفت جنسی

متغیر	میزان همبستگی	سطح معناداری	تعداد پاسخ‌ها	نتیجه آزمون
آموزش ارزش‌های دینی و عفت جنسی	۰.۸۹۹	۰.۰۰۰	۲۸	وجود رابطه مستقیم و معنادار

جدول (۲۲) میانگین و انحراف معیار آموزش ارزش‌های دینی و عفت جنسی و جدول (۲۳) نتایج آزمون «همبستگی پیرسون» را در دو متغیر آموزش ارزش‌های دینی و عفت جنسی

جنسی نشان می‌دهد. نتایج آزمون «همبستگی پیرسون» در جدول (۲۳) حاکی از آن است که آموزش ارزش‌های دینی به میزان ۸۹٪ بر نگرش عفت جنسی دانش‌آموزان تأثیر دارد. این رابطه از نظر آمار استنباطی با اطمینان ۹۹٪ معنادار است. به عبارت دیگر، برنامه درسی «آموزش ارزش‌های دینی» می‌تواند عفت جنسی دانش‌آموزان را متحول سازد.

د. پرسش سوم تحقیق

آیا آموزش ارزش‌های دینی طبق دیدگاه «تربیت‌منش و شخصیت»، می‌تواند نگرش و طرز تلقی دانش‌آموزان را در خصوص عفت گفتاری متحول کند؟
برای بررسی میزان اثرگذاری برنامه درسی «آموزش ارزش‌های دینی» بر عفت گفتاری، از آزمون «همبستگی پیرسون» استفاده شد.

جدول (۲۴): میانگین و انحراف معیار آموزش ارزش‌های دینی و عفت گفتاری

متغیر	میانگین	انحراف معیار	تعداد
آموزش ارزش‌های دینی	۱۰۰.۲۹	۱۲.۹۱۲	۲۸
عفت گفتاری	۱۵.۳۹	۳.۸۱۴	۲۸

جدول (۲۵): آزمون همبستگی پیرسون بین آموزش ارزش‌های دینی و عفت گفتاری

متغیر	میزان همبستگی	سطح معناداری	تعداد پاسخ‌ها	نتیجه آزمون
آموزش ارزش‌های دینی و عفت گفتاری	۰.۸۷۸	۰.۰۰۰	۲۸	رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد.

جدول (۲۴) میانگین و انحراف معیار آموزش ارزش‌های دینی و عفت گفتاری و جدول (۲۵) نتایج آزمون «همبستگی پیرسون» را در دو متغیر برنامه درسی «آموزش ارزش‌های دینی» و عفت گفتاری نشان می‌دهد. نتایج آزمون «همبستگی پیرسون» در جدول (۲۵) حاکی از آن است که برنامه درسی «آموزش ارزش‌های دینی» به میزان ۸۷٪ بر نگرش عفت گفتاری دانش‌آموزان تأثیر دارد. این رابطه از نظر آمار استنباطی، با اطمینان ۹۹٪ معنادار است. به عبارت دیگر، برنامه درسی «آموزش ارزش‌های دینی» می‌تواند عفت گفتاری دانش‌آموزان را متحول سازد.

ه. پرسش چهارم تحقیق

آیا آموزش ارزش‌های دینی طبق دیدگاه «تربیت‌منش و شخصیت»، می‌تواند نگرش و طرز تلقی دانش‌آموزان را نسبت به عفت دیداری متحول کند؟

برای بررسی میزان اثرگذاری برنامه درسی «آموزش ارزش‌های دینی» بر عفت دیداری از آزمون «همبستگی پیرسون» استفاده شد.

جدول (۲۶): میانگین و انحراف معیار آموزش ارزش‌های دینی و عفت دیداری

متغیر	میانگین	انحراف معیار	تعداد
آموزش ارزش‌های دینی	۱۰۰.۲۹	۱۲.۹۱۲	۲۸
عفت دیداری	۱۸.۰۰	۲.۲۴۴	۲۸

جدول (۲۷): آزمون همبستگی پیرسون بین آموزش ارزش‌های دینی و عفت دیداری

متغیر	میزان همبستگی	سطح معناداری	تعداد پاسخ‌ها	نتیجه آزمون
آموزش ارزش‌های دینی و عفت دیداری	۰.۸۰۶	۰.۰۰۰	۲۸	رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد.

جدول (۲۶) میانگین و انحراف معیار آموزش ارزش‌های دینی و عفت دیداری و جدول (۲۷) نتایج آزمون «همبستگی پیرسون» را در دو متغیر برنامه درسی «آموزش ارزش‌های دینی» و عفت دیداری نشان می‌دهد. نتایج آزمون «همبستگی پیرسون» در جدول (۲۷) حاکی از آن است که آموزش‌های دینی به میزان ۸۷٪ بر نگرش عفت دیداری دانش‌آموزان تأثیر دارد. این رابطه از نظر آمار استنباطی، با اطمینان ۹۹٪ معنادار است. به عبارت دیگر، برنامه درسی آموزش‌های دینی می‌تواند عفت دیداری دانش‌آموزان را متحول سازد.

و. پرسش پنجم تحقیق

آیا آموزش ارزش‌های دینی طبق دیدگاه «تربیت‌منش و شخصیت»، می‌تواند نگرش و طرز تلقی دانش‌آموزان را درباره عفت شنیداری متحول کند؟
برای بررسی میزان اثرگذاری برنامه درسی «آموزش ارزش‌های دینی» بر عفت شنیداری از آزمون «همبستگی پیرسون» استفاده شد.

جدول (۲۸): میانگین و انحراف معیار آموزش ارزش‌های دینی و عفت شنیداری

متغیر	میانگین	انحراف معیار	تعداد
آموزش ارزش‌های دینی	۱۰۰.۲۹	۱۲.۹۱۲	۲۸
عفت شنیداری	۱۳.۹۶	۲.۳۳۳	۲۸

جدول (۲۹): آزمون همبستگی پیرسون بین آموزش ارزش‌های دینی و عفت شنیداری

متغیر	میزان همبستگی	سطح معناداری	تعداد پاسخ‌ها	نتیجه آزمون
آموزش ارزش‌های دینی و عفت شنیداری	۰.۵۱۴	۰.۰۰۰	۲۸	رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد.

جدول (۲۸) میانگین و انحراف معیار آموزش ارزش‌های دینی و عفت شنیداری و جدول (۲۹) نتایج آزمون «همبستگی پیرسون» را در دو متغیر «آموزش ارزش‌های دینی» و «عفت شنیداری» نشان می‌دهد. نتایج آزمون «همبستگی پیرسون» در جدول (۲۹) حاکی از آن است که آموزش‌های دینی به میزان ۵۱٪ بر نگرش عفت شنیداری دانش‌آموزان تأثیر داشته است. این رابطه از نظر آمار استنباطی، با اطمینان ۹۹٪ معنادار است. به عبارت دیگر، برنامه درسی «آموزش ارزش‌های دینی» می‌تواند عفت شنیداری دانش‌آموزان را متحول سازد.

ز. پرسش نهم تحقیق

آیا آموزش ارزش‌های دینی طبق دیدگاه «تربیت‌منش و شخصیت»، می‌تواند نگرش و طرز تلقی دانش‌آموزان را درباره عفت پوششی متحول کند؟

برای بررسی میزان اثرگذاری آموزش ارزش‌های دینی بر عفت پوششی از آزمون «همبستگی پیرسون» استفاده شد.

جدول (۳۰): میانگین و انحراف معیار آموزش ارزش‌های دینی و عفت پوششی

متغیر	میانگین	انحراف معیار	تعداد
آموزش ارزش‌های دینی	۱۰۰.۲۹	۱۲.۹۱۲	۲۸
عفت پوششی	۱۷.۵۷	۲.۳۷۹	۲۸

جدول (۳۱): آزمون همبستگی پیرسون بین آموزش ارزش‌های دینی و عفت پوششی

متغیر	میزان همبستگی	سطح معناداری	تعداد پاسخ‌ها	نتیجه آزمون
آموزش ارزش‌های دینی و عفت پوششی	۰.۸۴۷	۰.۰۰۰	۲۸	رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد.

جدول (۳۰) میانگین و انحراف معیار آموزش ارزش‌های دینی و عفت پوششی و جدول (۳۱) نتایج آزمون «همبستگی پیرسون» را در دو متغیر آموزش ارزش‌های دینی و عفت پوششی نشان می‌دهد. نتایج آزمون «همبستگی پیرسون» در جدول (۳۱) حاکی از آن است که آموزش‌های دینی به میزان ۸۴٪ بر نگرش عفت پوششی دانش‌آموزان تأثیر داشته است. این رابطه از نظر آمار استنباطی، با اطمینان ۹۹٪ معنادار است. به عبارت دیگر، آموزش‌های دینی می‌تواند عفت پوششی دانش‌آموزان را متحول سازد.

نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر درباره سؤال اول، ما را به این نکته رهنمون کرد که برنامه درسی «آموزش ارزش‌های دینی» تأثیر فراوانی بر درونی‌شدن این ارزش در دانش‌آموزان داشته

است. در واقع، بین برنامه درسی و درونی‌سازی ارزش عفاف، رابطه همبستگی مثبت وجود دارد. جدول‌های مرتبط حاکی از آن است که آموزش ارزش‌های دینی مبتنی بر دیدگاه مزبور به میزان ۷۷٪ بر نگرش اهمیت عفاف دانش‌آموزان تأثیر داشت. این رابطه از نظر آمار استنباطی، با اطمینان ۹۹٪ معنادار است. (جدول ۲۱)

درباره سؤال دوم نیز می‌توان گفت: بین این برنامه درسی و درونی‌سازی عفت جنسی رابطه همبستگی مثبت وجود دارد. جدول‌های مربوط به این سؤال نشان می‌دهد که آموزش ارزش‌های دینی به میزان ۸۹٪ بر نگرش عفت جنسی دانش‌آموزان تأثیر داشت. این رابطه از نظر آمار استنباطی، با اطمینان ۹۹٪ معنادار است. (جدول ۲۳)

نتایج مربوط به سؤال سوم حاکی از آن است که بین برنامه درسی مزبور و درونی‌سازی عفت گفتاری رابطه همبستگی مثبت وجود دارد. آمار و ارقام نشانگر آن است که برنامه درسی «آموزش ارزش‌های دینی» به میزان ۸۷٪ بر نگرش عفت گفتاری دانش‌آموزان تأثیر داشت. این رابطه از نظر آمار استنباطی، با اطمینان ۹۹٪ معنادار است. (جدول ۲۵)

در سؤال چهارم به این نتیجه رسیدیم که رابطه همبستگی در سؤال‌های قبلی، بین برنامه درسی و عفت دیداری نیز وجود دارد. نتایج نشان داد برنامه درسی «آموزش ارزش‌های دینی» می‌تواند به میزان ۸۰٪ بر نگرش عفت دیداری در دانش‌آموزان تأثیر بگذارد. این رابطه از نظر آمار استنباطی، با اطمینان ۹۹٪ معنادار است. (جدول ۲۷)

در سؤال پنجم رابطه همبستگی بین برنامه درسی و عفت شنیداری، به اثبات رسید که برنامه درسی «آموزش ارزش‌های دینی» به میزان ۵۱٪ بر نگرش عفت شنیداری دانش‌آموزان تأثیر دارد. این رابطه از نظر آمار استنباطی، با اطمینان ۹۹٪ معنادار است. (جدول ۲۹)

پاسخ آخرین سؤال به این قرار است که بین برنامه درسی و عفت پوششی رابطه همبستگی مثبت وجود دارد. جدول‌ها حاکی از آن است که برنامه درسی «آموزش ارزش‌های دینی» به میزان ۸۴٪ بر نگرش عفت پوششی دانش‌آموزان تأثیر دارد. این رابطه از نظر آمار استنباطی، با اطمینان ۹۹٪ معنادار است. (جدول ۳۱)

پیشنهاد‌های تحقیق

بر اساس یافته‌های پژوهش، نکات ذیل توصیه می‌شود:

۱. انجمن اولیا و مربیان مدارس می‌تواند با برگزاری کلاس‌ها و کارگاه‌های آموزشی در زمینه آموزش و پرورش ارزش‌ها، از شیوه عمل و راه‌نمای تدریس این پژوهش استفاده کنند.

۲. معاونت پرورشی و «دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی» سازمان آموزش و پرورش می‌تواند با استفاده از یافته‌های این پژوهش، اقدام به تدوین کتب درسی تربیت اخلاقی نموده، موضوعات ارزشی و شیوه آموزش آنها را به صورت کتابی مستقل در اختیار مدارس قرار دهد.

۳. سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در مسیر تعمیق باورها و ارزش‌های دینی می‌تواند از یافته‌های این پژوهش استفاده کند.

۴. محصول این پژوهش می‌تواند منجر به تدوین کتابچه‌های کوچک تربیتی با ویژگی قابل فهم برای خانواده‌ها شود تا تربیت ارزشی فرزندان بهتر صورت پذیرد.

ضمایم

متن پرسشنامه

باسمه تعالی

پاسخ‌دهنده گرامی

با سلام، از اینکه زحمت پاسخ دادن به سؤالات را پذیرفته‌اید، تشکر نموده، توجه شما را به نکات ذیل جلب می‌نمایم:

- ۱- سؤالات را به دقت بخوانید و گزینه مورد نظر را علامت بزنید.
- ۲- پاسخ درست و غلط در این پرسش‌نامه وجود ندارد. لطفاً بر اساس تجارب و باورهای شخصی خود به پرسش‌ها پاسخ دهید.
- ۳- پرسش‌نامه فاقد نام و نام خانوادگی است. پاسخ‌های شما محرمانه بوده و در جایی منعکس نخواهد شد.
- ۴- «عفت» در اینجا به معنای دوری کردن از کارهای ناپسند و زشت در گفتار، رفتار و اعمال (انحرافات جنسی و گناهان اخلاقی) است.

ردیف	سؤال	مخالفم	تجدی مخالفم	تجدی موافقم	موافقم
۱۱	انحرافات جنسی و اخلاقی ارزش انسان را کاهش نمی‌دهد.				
۲۲	بیهوده‌گویی در سخن گفتن، رفتار ناپسندی است.				
۳۳	پوشیدن لباس‌های تحریک‌آمیز رفتار پسندیده‌ای است.				
۴۴	تماشای عکس‌ها و فیلم‌های غیرمجاز، موجب انحرافات جنسی نمی‌گردد.				
۵۵	جلب توجه جنس مخالف به منظور برقراری روابط نامشروع، رفتار ناپسندی است.				
۶۶	عفت و پاک‌دامنی از عوامل مهم سعادت جامعه شمرده می‌شود.				

۷۷	سخن گفتن غیر ضروری با جنس مخالف رفتار شایسته‌ای نیست.
۸۸	خودنمایی با لباس و وسایل زینتی رفتار شایسته‌ای است.
۹۹	نگاه شهوت‌انگیز به جنس مخالف آشفتگی فکر به دنبال می‌آورد.
۱۱۰	بهتر است پیشنهاد شرکت در مجالسی که انحرافات جنسی را به دنبال می‌آورد، پذیرفته نشود.
۱۱۱	آلوده شدن به گناهان جنسی تأثیری در ازدواج سالم و پایدار ندارد.
۱۱۲	گفت‌وگو درباره مسائل جنسی با دوستان و همکلاسی‌ها تأثیر منفی ندارد.
۱۱۳	آرایش جنس مخالف مانند موهای بلند و نامناسب، زیر ابرو برداشتن و مانند آن رفتار پسندیده‌ای است.
۱۱۴	نگاه شهوت‌انگیز به جنس مخالف، موجب نگاه شهوت‌انگیز دیگران به ناموس انسان می‌گردد.
۱۱۵	برخورد با بی‌عفتی در جامعه، امنیت اجتماعی را افزایش می‌دهد.
۱۱۶	گوش دادن به موسیقی‌های مهیج، آرامش روانی افراد را به خطر نمی‌اندازد.
۱۱۷	گفت‌وگوی شهوت‌انگیز با جنس مخالف موجب انحرافات جنسی نمی‌شود.
۱۱۸	انسان غیرتمند و عقیف هر نوع لباس و پوشش تحریک‌کننده را برای خود و دیگران نمی‌پسندد.
۱۱۹	کنترل نگاه شهوت‌انگیز به جنس مخالف، از انحرافات جنسی و اخلاقی انسان جلوگیری می‌کند.
۲۲۰	بی‌عفتی مانع رسیدن انسان به درجات علمی و معنوی نمی‌شود.
۲۱۲	دوری از انحرافات جنسی و اخلاقی، در پیشرفت جامعه مؤثر است.
۲۲۲	به کار بردن کلمات زشت و فحش در گفت‌وگو با دیگران ارزش انسان را کاهش نمی‌دهد.
۲۲۳	پوشیدن لباس‌های تحریک‌کننده تأثیری در انحرافات جنسی ندارد.
۲۲۴	نگاه‌های شهوت‌انگیز، موجب خیال‌پردازی و افکار خطرناک جنسی می‌شود.
۲۲۵	فکر کردن درباره کارهایی که باعث انحرافات جنسی می‌شود رفتار شایسته‌ای است.
۲۲۶	آلوده شدن به گناهان جنسی قبل از ازدواج، انگیزه ازدواج را کاهش نمی‌دهد.
۲۲۷	اختلاط و شوخی‌های شهوت‌انگیز با جنس مخالف، موجب انحرافات جنسی نمی‌گردد.
۲۲۸	موسیقی و آوازهای تحریک‌کننده مانند ترانه، زمینه‌ساز انحرافات جنسی است.
۲۲۹	برخورد اجتماعی با موسیقی و آوازهای غیرمجاز رفتار شایسته‌ای است.
۳۳۰	ارتباط‌های نوشتاری مانند گفت‌وگوی اینترنتی و پیامک‌های شهوت‌انگیز با جنس مخالف، موجب انحرافات جنسی نمی‌گردد.

موارد سنجش عفت:

۱. اهمیت عفت: ۱-۶-۱۱-۲۱-۲۶
۲. عفت گفتاری: ۲-۷-۱۲-۱۷-۲۲
۳. عفت پوششی: ۳-۸-۱۳-۱۸-۲۳
۴. عفت دیداری: ۴-۹-۱۴-۱۹-۲۴
۵. عفت شنیداری: ۵-۱۶-۲۸-۲۹
۶. عفت جنسی: ۶-۱۰-۱۵-۲۰-۲۵-۲۷-۳۰

پی‌نوشت‌ها

1. thomas lickona.

۲. محمدحسین امیر تیموری، تدوین متون آموزش برنامه‌های، ص ۴۶.

۳. حسن ملکی، مهارت‌های اساسی تدریس، ص ۸۴.

۴. ر.ک: سلام‌اله قربان زاده، عوامل موثر بر رشد باورهای دینی.

۵. ر.ک: عین‌اله خادمی، عوامل موثر بر درونی‌کردن ارزش‌های اسلامی در دانش‌آموزان آموزش و پرورش استان قم.

۶. ر.ک: ابراهیم خیری، درونی‌کردن ارزش‌ها.

۷. ر.ک: ضرغام قنبرلو، بررسی عوامل موثر در درونی‌کردن ارزش‌های اسلامی و انسانی در دانش‌آموزان.

۸. ر.ک: محمدرضا سلیمانی، عوامل و روش‌های موثر بردرونی‌کردن ارزش‌های اسلامی در جوانان از دیدگاه قرآن.

۹. سیداحمد رهنمایی، درآمدی بر مبانی ارزش‌ها، ص ۱۸۷.

10. character Education.

۱۱. سیداحمد رهنمایی، همان، ص ۱۹۰.

۱۲. همان، ص ۱۹۱.

13. Thomas Lickona, *Educating for Character: How Our Schools Can Teach Respect and Responsibility*, p.288.

منابع

- امیر تیموری، محمدحسین، *تدوین متون آموزش برنامه‌ای*، تهران، اساطیر، ۱۳۷۶.
- خادمی، عین‌اله، *عوامل موثر بر درونی کردن ارزش‌های اسلامی در دانش آموزان آموزش و پرورش استان قم*، ۷۹، ۱۳۷۸.
- خیری، ابراهیم، *درونی کردن ارزش‌ها، پایان نامه کارشناسی امور تربیتی*، سال ۸۱-۱۳۸۰.
- رهنمایی، سیداحمد، *درآمدی بر مبانی ارزش‌ها*، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۳.
- سلیمانی، محمدرضا، *عوامل و روش‌های موثر بر درونی کردن ارزش‌های اسلامی در جوانان از دیدگاه قرآن*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد معارف اسلامی، ۸۲-۱۳۸۱.
- قربان‌زاده، سلام‌اله، *عوامل موثر بر رشد باورهای دینی، شورای تحقیقات آموزش و پرورش آذربایجان غربی*، ۱۳۷۷.
- قنبرلو، ضرغام، *بررسی عوامل موثر در درونی کردن ارزش‌های اسلامی و انسانی در دانش آموزان*، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی*، سال ۸۲ - ۱۳۸۱.
- ملکی، حسن، *مهارت‌های اساسی تدریس*، زنجان، نیکان کتاب، ۱۳۸۲.
- Lickona, Thomas, *Educating for Character: How Our Schools Can Teach Respect and Responsibility*, New York, Bantam Books, 1991.